

Titel: Sygdommen til Døden

Citation: "Sygdommen til Døden", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K11*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Anne Mette Hansen; Johnny Kondrup, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2006 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-sd-txr-shoot-k1.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K11

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

1. Bibliografisk beskrivelse

Sygdommen til Døden. En christelig psykologisk Udvikling til Opbyggelse og Opvækkelse. Af Anti-Climacus. Udgivet af S. Kierkegaard blev indleveret til sætning og trykning i Bianco Lunos Bogtrykkeri den 29. juni 1849.* Den var færdigtrykt den 27. juli* og blev annonceret som udkommet i *Adresseavisen*, nr. 176, den 30. juli 1849. Bogen kostede 1 rd. og udkom på C.A. Reitzels forlag.

Tre eksemplarer af *Sygdommen til Døden* (forkortet *SD*) er blevet kollationeret; de benyttede eksemplarer er:

- A** Søren Kierkegaard Forskningscenterets arbejds eksemplar, indbundet i karton og ubeskåret.*
- B** Det Kgl. Biblioteks eksemplar, indbundet og beskåret, katalogsignatur M 48354 8°, ex. 1.
- C** Det Kgl. Biblioteks eksemplar, indbundet og beskåret, katalogsignatur 6^l 245 - 8°, ex. 2.

Ved den interne kollation af de tre eksemplarer blev der ikke konstateret afvigelser. Eksemplar B danner grundlag for den følgende beskrivelse.*

Kollationeringsformel

8°. π⁴ (titelblad, forord, indhold, smudstitel), 1-8⁸, 9⁴. \$2 signeret. 72 blade. Paginering [1], 2-4, [5-7], 8-73, [74-77], 78-136.*

Formatet er oktav. Bogen har et omfang på 144 sider, svarende til 9 trykark. Den indledes med 4 præliminærblade (titelblad, forord, indholdsfortegnelse og smudstitel), fulgt af 68 blade fordelt på 8½ ark og pagineret 1-136, idet s. 1, s. 5-7 og 74-77 er uden paginering. Smudstitelbladets bagside og s. [6], [74] og [76] er blanke.

Ark 1-9 har prima- og sekundesignatur. Primasignaturen (arknummeret) angives med arabertal, sekundesignatur med arabertal fulgt af asterisk. Desuden er titlen »Sygdommen til Døden« angivet til venstre under kolumnen på arkenes første side.

Beskrivelse af eksemplar B

Den beskårne bogbloks blade måler ca. 123 × 195 mm.* Bogblokkens tykkelse er ca. 8 mm.

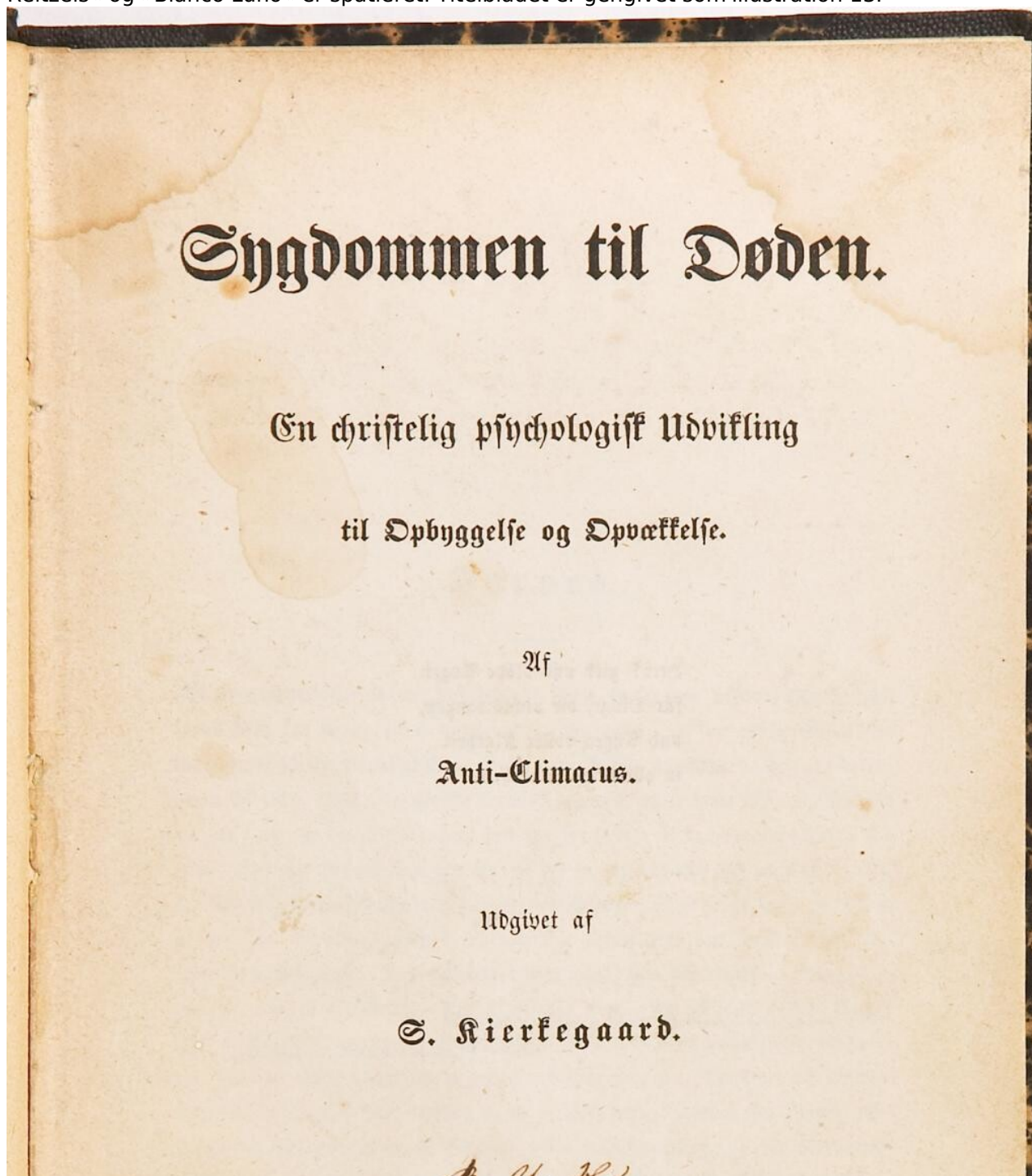
Papir

Der er benyttet almindeligt trykpapir af en ret træholdig kvalitet. Det fremtræder gulnet og brunpletet.

Typografi

Det fremherskende skriftsnit er ca. 10 punkt fraktur, enkelte steder er benyttet tekstur (gotisk) og schwabacher. Til latinsk tekst er brugt antikva, og fremhævet tekst er sat med spatieret eller halvfed skrift.

Titelbladet er ved hjælp af en skillestreg delt op i to felter. Det første felt rummer titel, undertitel (i to linjer), forfatternavn og udgivernavn. I det andet felt, på sidens fod, er anført udgivelsessted og -år, forlag og trykkeri. Titlen er sat med halvfed fraktur og med bogens største punktstørrelse, ca. 24 punkt. Undertitlen, der er fordelt på to linjer, er sat med to forskellige skriftstørrelser: »En christelig psykologisk Udvikling« i ordinær, ca. 14 punkt, og »til Opbyggelse og Opvækkelse.« i halvfed, ca. 1 grad større end brødteksten. Præpositionen »Af«, der forbinder titel og forfatternavn, er i samme punktstørrelse som brødteksten ligesom »Udgivet af«, der forbinder forfatter- og udgivernavn. Forfatternavnet er sat med halvfed tekstur, ca. 1 grad større end brødteksten, mens udgivernavnet er sat i halvfed fraktur og spatieret, ca. 1 grad større end brødteksten. Under prydbjælken er »Kjøbenhavn 1849« sat med halvfed, ca. 1 grad større end brødteksten, forlægger er i samme størrelse som brødteksten, mens bogtrykker er sat med 1 grad mindre; navnene »C. A. Reitzels« og »Bianco Luno« er spatieret. Titelbladet er gengivet som illustration 13.

13. Titelblad til SD. Naturlig størrelse

På titelbladets versoside står mottoet, der udgøres af en salmestrofe på fire verslinjer, sat med ca. 1 grad mindre skrift end brødteksten.

Forordets overskrift »Forord.« er spatieret og ca. 2 grader større end brødteksten. En tynd, vandret skillestreg adskiller overskrift og tekstkolumne, sat på samme format som brødteksten, men med 1 grad mindre skrift. Dateringen »I 1848«, der er anbragt til venstre under tekstkolumnen, er i samme grad som brødteksten. En tynd finalestreg afslutter teksten.

Indholdsfortegnelse overskrift »Indhold.« er sat med spatieret tekstur, ca. 4 grader større end brødteksten. Indholdet er adskilt fra overskriften af en tynd vandret skillestreg foroven på s. [V], og en tynd vandret finalestreg afslutter teksten forneden på s. [VI].

Indholdsfortegnelsen indledes med »Indgang.« i fraktur, ca. 2 grader større end brødteksten. Herefter er inddelingen styret af »1ste Afsnit.« og »2det Afsnit.« i fed fraktur, ca. 3 grader større end brødteksten.

Beskrivelse af indholdsfortegnelse »1ste Afsnit«:

»1ste Afsnit.« følges af »Sygdommen til Døden er Fortvivelse.« i samme størrelse og typografi som »Indgang.« og underopdelt i tre afsnit, »A.«, »B.« og »C.«, alle sat i antikva.

»A.« følges af »At Fortvivelse er Sygdommen til Døden.« sat ca. 1 grad større end brødteksten, hvorefter følger endnu en underopdeling i »A.«, »B.« og »C.« sat i antikva med samme punktstørrelse som brødteksten, og hver forsynet med en tekst i samme størrelse sat i fraktur.

»B.« følges af »Denne Sygdoms (Fortvivelsens) Almindelighed« sat ca. 1 grad større end brødteksten.

»C.« følges af »Denne Sygdoms (Fortvivelsens) Skikkelser« sat med samme typografi og størrelse, men tillige underopdelt i »A.« og »B.« sat med samme størrelse som brødteksten og fulgt af tekst i samme størrelse.

Denne underopdeling er for »A.«'s vedkommende atter delt i »a)« og »b)« sat med antikva, ca. 1 grad mindre end brødteksten, og hver forsynet med en tekst i samme størrelse sat i schwabacher. »a)« og »b)« er begge underopdelt i »α)« og »β)«, ca. 2 grader mindre end brødteksten, og hver forsynet med en tekst i samme størrelse sat i spatieret fraktur.

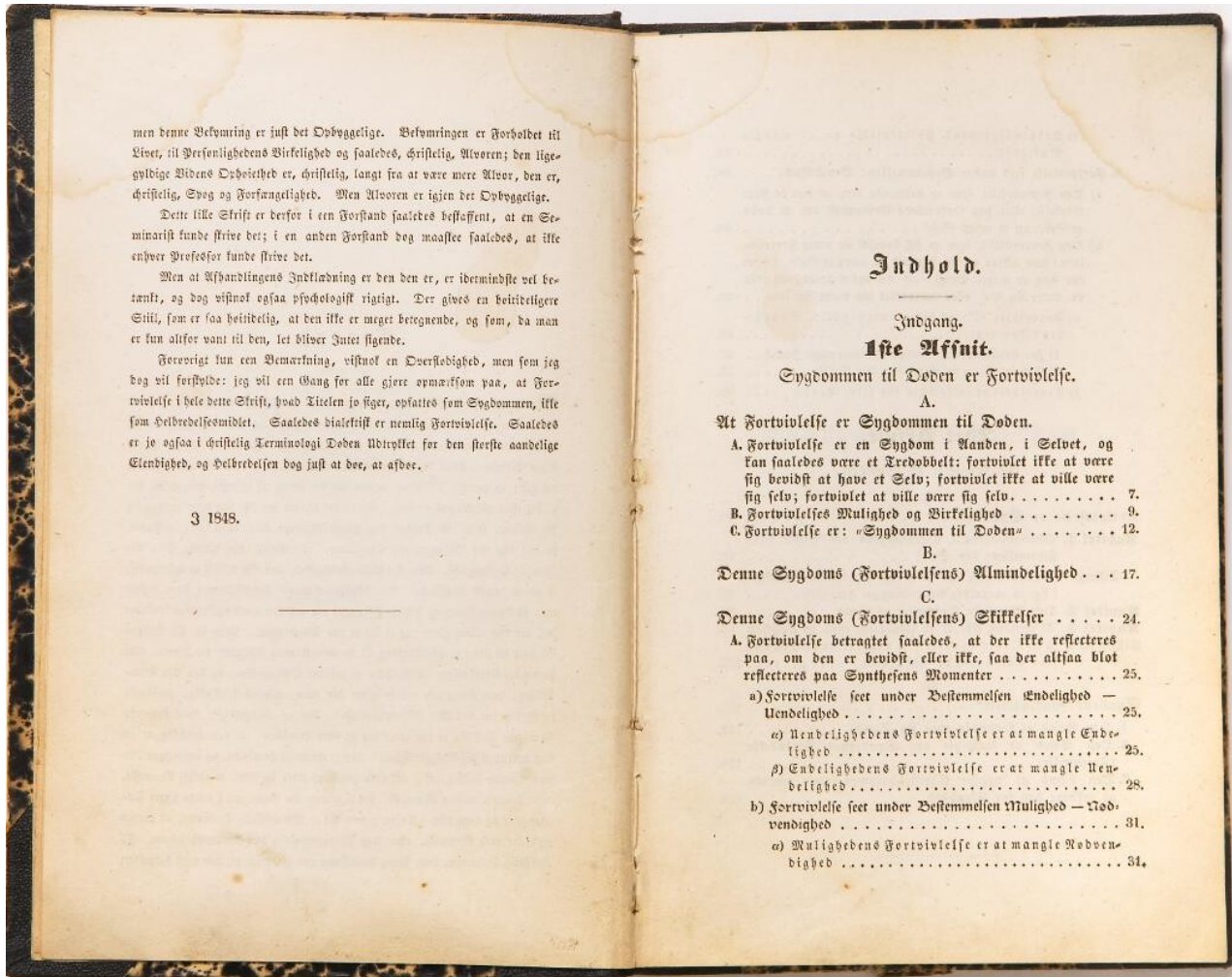
»B.« er underopdelt i »a)« og »b)« sat i antikva, ca. 1 grad mindre end brødteksten, og hver forsynet med en tekst i samme størrelse sat i schwabacher. »b)« er atter underopdelt i »α)« og »β)«, ca. 2 grader mindre end brødteksten, og hver forsynet med en tekst i samme størrelse sat i spatieret fraktur. »α)« er atter underopdelt i »1)« og »2)«, ca. 2 grader mindre end brødteksten, og hver forsynet med en tekst i samme størrelse sat i ordinær fraktur.

Beskrivelse af indholdsfortegnelse »2det Afsnit«:

»2det Afsnit.« følges af »Fortvivelse er Synden.« i samme størrelse og typografi som »Indgang.« og underopdelt i to afsnit, »A.« og »B.«, begge sat med antikva, ca. 1 grad større end brødteksten.

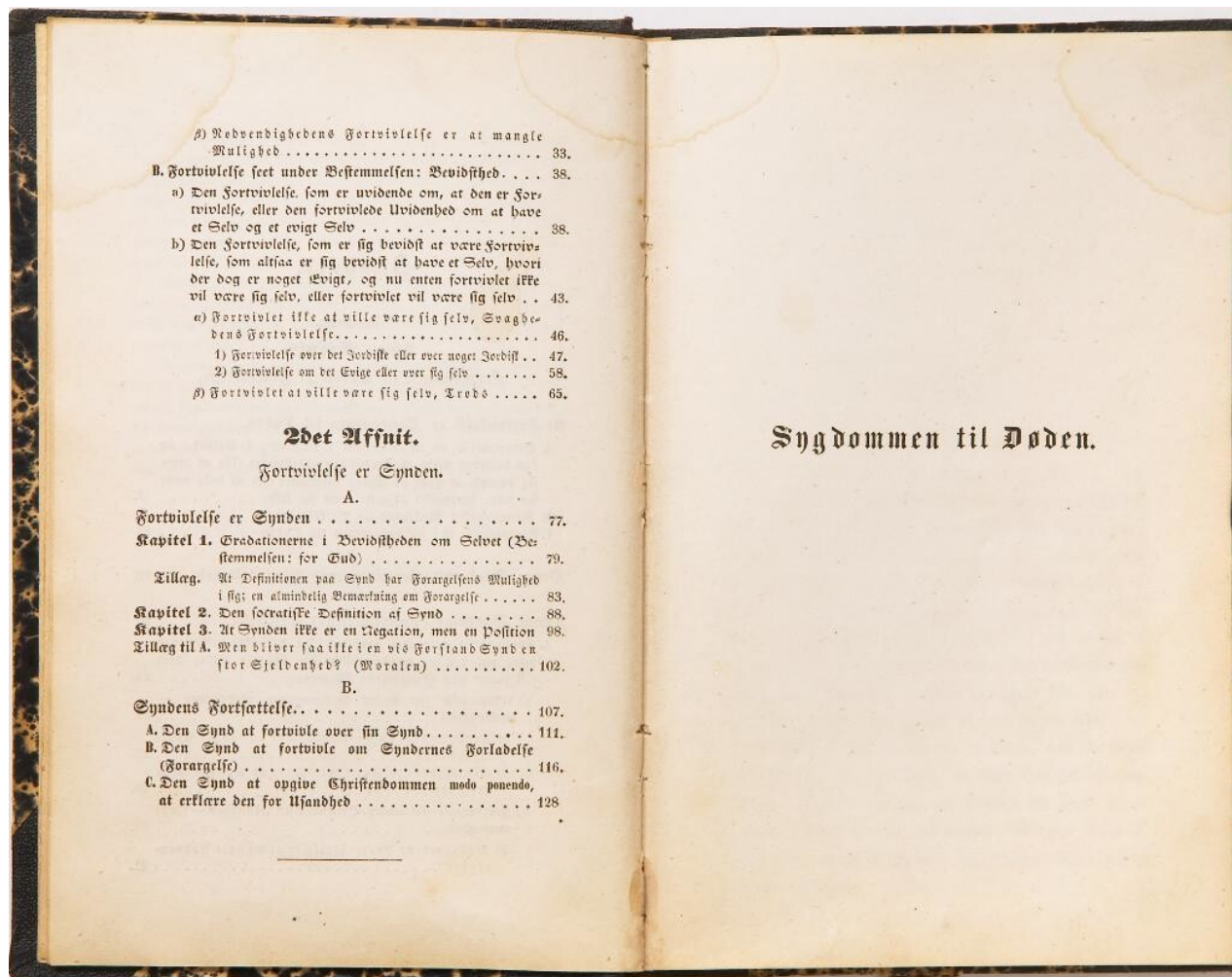
»A.« følges af »Fortvivlelse er Synden« sat ca. 1 grad større end brødteksten, hvorpå følger »Kapitel 1.«, »Kapitel 2.« og »Kapitel 3.« sat i fed fraktur med samme punktstørrelse som brødteksten og forsynet med tekst i schwabacher. Mellem »Kapitel 1.« og »Kapitel 2.« samt efter »Kapitel 3.« findes hhv. et »Tillæg.« og et »Tillæg til A.« begge sat i fraktur med samme punktstørrelse som brødteksten (»A« er dog i antikva) og forsynet med en tekst i hhv. ordinær og spatieret fraktur, ca. 2 grader mindre end brødteksten.

»B.« følges af »Syndens Fortsættelse« sat ca. 1 grad større end brødteksten, hvorpå følger afsnittene »A.«, »B.« og »C.« i halvfed antikva med samme punktstørrelse som brødteksten og hver forsynet med en tekst i samme størrelse sat i halvfed fraktur; i overskriften til afsnit C er ordene »modo ponendo« sat med halvfed antikva. Indholdsfortegnelsen er gengivet som illustration 14

14. Slutningen af forordet og begyndelsen af indholdsfortegnelsen til SD

og 15.

15. Slutningen af indholdsfortegnelsen og smudstitelbladet til SD

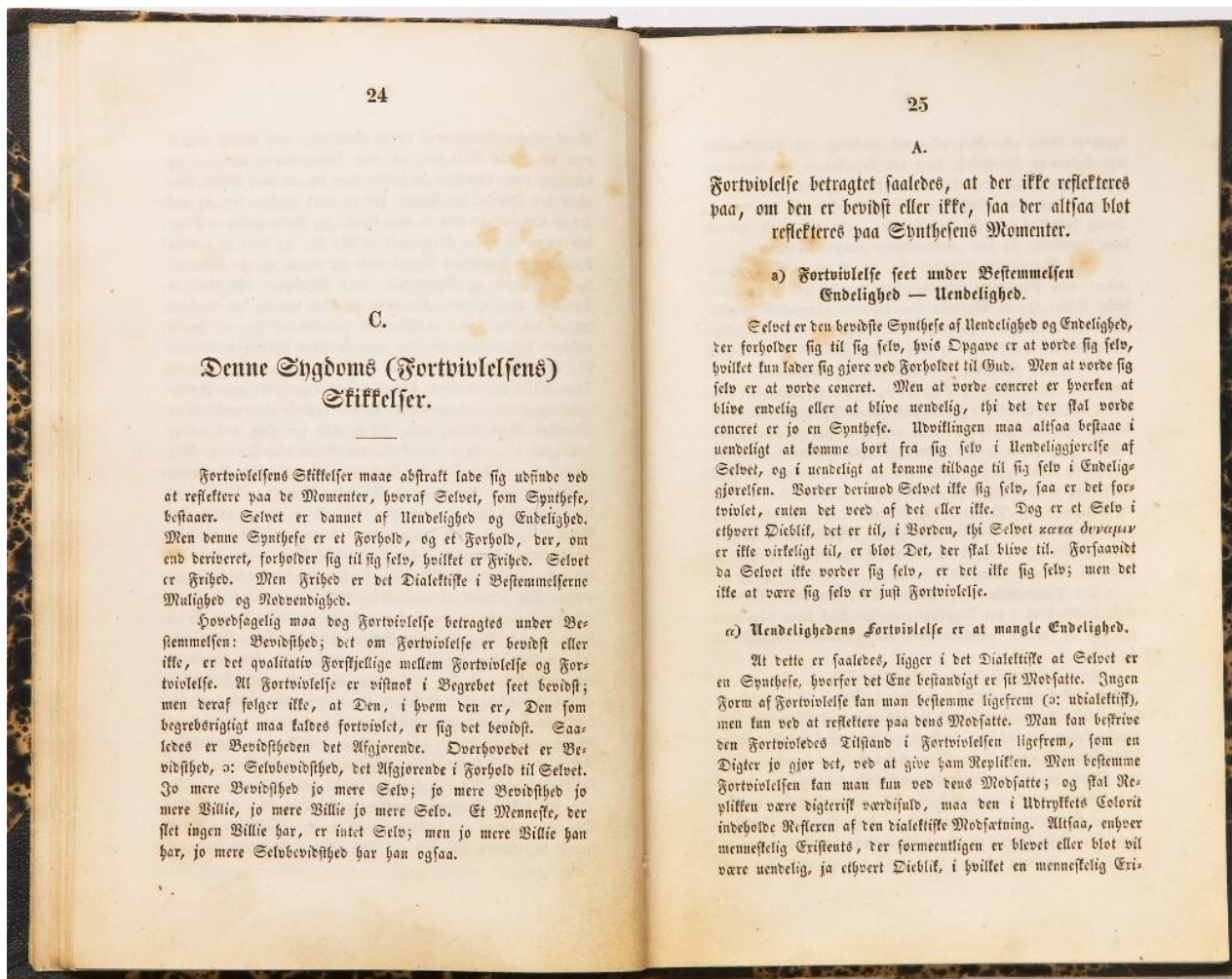
Smudstitelbladets tekst »Sygdommen til Døden.« er sat med ca. 14 punkt spatieret tekstur.

Overskriften »Indgang.« er sat med ca. 14 punkt halvfed fraktur. En tynd vandret skillestreg adskiller overskrift og tekstkolumne. Teksten indledes med en uncial i fed og er sat i fraktur med samme punktstørrelse som brødteksten, men med større skydning. En tynd finalestreg afslutter teksten.

Bogens to hovedafsnit er trykt på separate deltitelblade. »Første Afsnit.« og »Andet Afsnit.« er sat med tekstur, ca. 16 punkt, mens titlerne på de to afsnit, hhv. »Sygdommen til Døden er Fortvivlelse.« og »Fortvivlelse er Synden.«, er sat med halvfed fraktur, ca. 14 punkt. En tynd skillestreg adskiller afsnit og titel.

Hvert af de tre afsnit A, B og C i »Første Afsnit« begynder på en ny tekstsider med ekstra nedrykning. »A.«, »B.« og »C.« er sat med antikva, og nedenunder de respektive overskrifter med ca. 14 punkt fraktur. I hvert af de tre afsnit adskilles overskrift og tekstkolumne af en tynd vandret skillestreg, og en lidt længere finalestreg afslutter afsnittene; finalestregen, der afslutter afsnit A, er fed.

Underafsnittene A.A, A.B og A.C samt C.A og C.B i første hovedafsnit består af et litra i halvfed antikva (»A.«, »B.«, »C.« osv.) fulgt af de respektive deloverskrifter sat med halvfed fraktur, ca. 2 grader større end brødteksten. Afsnittene C.A og C.B er endvidere underopdelt i hhv. C.A.a, C.A.a.α, C.A.a.β, C.A.b, C.A.b.α og C.A.b.β samt C.B.a, C.B.b., C.B.b.α og C.B.b.β (se som eksempel illustration 16

16. Førstetrykket s. 24-25, begyndelsen af afsnit C i »Første Afsnit«

) . Deloverskrifterne C.A.a og C.A.b består af et litra i halvfed antikva fulgt af en parentes, hhv. »a)« og »b)«, og med begyndelse på samme tekstlinje overskriften i halvfed fraktur, ca. 1 grad større end brødteksten. Deloverskrifterne C.B.a og C.B.b består af et litra i antikva fulgt af et punktum (hhv. »a.« og »b.«) og med begyndelse på samme tekstlinje overskriften i halvfed fraktur, ca. 1 grad større end brødteksten. Deloverskrifterne C.A.a.α, C.A.a.β, C.A.b.α, C.A.b.β, C.B.b.α og C.B.b.β består af et græsk bogstav fulgt af en parentes og med begyndelse på den samme tekstlinje overskriften i tekstur og i samme punktstørrelse som brødteksten. Endvidere består overskriften til C.B.b.α.1 og 2 af tallet fulgt af en parentes og på samme linje overskriften i tekstur, ca. 1 grad mindre end brødteksten. Alle overskrifter er centreret.

Hvert af de to afsnit A og B i »Andet Afsnit« begynder på en ny tekstside med ekstra nedrykning. Overskrifterne til de to afsnit er sat på samme måde som overskrifterne til de tre afsnit A, B og C i »Første Afsnit«, og hvert afsnits tekst er ligeledes indrammet af en tynd vandret skillestreg foroven og en lidt længere finalestreg forneden.

Afsnit A indeholder kapitlerne 1, 2 og 3. I overskrifterne står på den første linje kapitel og kapitelnummer sat med bogstaver, »Første Kapitel« osv. (i indholdsfortegnelsen er ordenstillene anført med tal) sat med halvfed fraktur, ca. 14 punkt, fulgt af tekst, der er sat med fraktur, ca. 2 grader større end brødteksten. Til kapitel 1 findes desuden et tillæg, hvis overskrift »Tillæg.« er sat med halvfed fraktur, ca. 2 grader større end brødteksten, med en tilhørende tekst, ca. 1 grad større end brødteksten. Afsnit A afsluttes med et tillæg, hvis overskrift »Tillæg til A.« på samme måde er sat med halvfed fraktur, ca. 2 grader større end brødteksten, med en tilhørende tekst, ca. 1 grad større end brødteksten.

Afsnit B indeholder underafsnittene B.A, B.B og B.C, som indledes med et litra i antikva (»A.«, »B.«, »C.«) fulgt af de respektive deloverskrifter i halvfed fraktur, ca. 2 grader større end brødteksten; i overskriften til afsnit B.C er ordene »modo ponendo« dog sat med antikva. Alle overskrifter er centreret.

En normalside har 35 linjer. Tekstkolumnen måler 88 × 149 mm. Brødteksten er sat i ca. 10 punkt. Fodnoter er sat med ca. 1 grad mindre skrift end brødteksten. Der er dobbelt ordmelletrum efter et punktum.

Der er flere eksempler på sætter- og trykfejl i førstetrykket. Præpositionen »hvor« er ved bogstavudfald blevet reduceret til »hvor« i slutningen af en linje (SKS 11, 132,5).^{*} Lignende typeudfald ses i slutningen af to på hinanden følgende linjer i førstetrykket s. 16, hvor et komma efter ordet »Selv« og en delestreg ved ordningen af »Menne sket« er faldet ud (137,3-4). Også et andet sted er ordet »Menne sket« delt ved linjeskift uden delestreg, her dog uden at typeudfaldet har efterladt et synligt mellemrum (140,21). I førstetrykket s. 36,33 er l i »væsentligen« faldet ud ved ordning (156,9); på s. 37,35 er t i »Alt« faldet ud og har efterladt et mellemrum, og i den følgende linje er det afsluttende punktum efter »Spidsborgerligheden« faldet ud (157,8-9). I fodnoten på s. 47,27 i førstetrykket er n i »en« faldet ud, mens det tilbageværende e er forskubbet og let hævet over linjen (166,19). Et eksempel på en anden art sætterfejl er ordet »heri«, hvor et mellemrum har sneget sig ind mellem h og e (169,21). Sætteren fejllæser desuden stedvis sit forlæg, fx »aandligt« for »aandløst« (174,3), og udtrykkene »det andet Øieblik« (163,10) og »engang« (232,3) er hhv. en fejllæsning af renskriftens »et andet Øieblik« og »een Gang«.

Et omvendt bogstav har sneget sig ind i ordet »Orden«, hvor n'et er vendt på hovedet (179,3). En lignende fejl ses i ordet »Gud«, der er skrevet »Gnd« (192,6), mens det omvendte ses i ordet »endnu«, hvor det afsluttende u er vendt om (233,32). I overskriften til første afsnits underafsnit C.B.b.β er typerne f og langt s forvekslet i ordet »sig«, som fejlagtigt er skrevet »fig« (181,7). En haplografi forårsaget af sætteren ses i ordet »meneskelige« (193,15), mens sætteren har forvekslet r og n i udtrykket »giver er« for »giver en« (230,10). Et eksempel på et helt ord, der er blevet udeladt af sætteren, er præpositionen »mod« (187,15).

Der er desuden eksempler på bogstaver, interpunktions- og skilletegn, der på grund af læderede typer står utydeligt i trykket, fx i første linje i forordet, hvor i'et i »besynderlig« kun akkurat anes (117,2). Det andet e i ordet »Menneske« i førstetrykket s. 19,03 (139,30) er utydeligt og kan forveksles med et c, mens e i ordet »hvilken« (196,31) og i ordet »sikker« (199,4) er stærkt læderet og næsten helt usynligt. I ordet »uendeliggjort« i førstetrykket s. 27,01 er prikken over j'et forsvundet (147,24). På s. 57,04 i førstetrykket er en tankestreg læderet på midten, så den fremstår som delt i to (173,36). Endvidere er et semikolon læderet efter ordet »Selvmodsigelse« (186,16), mens et læderet komma ses efter ordet »Fortrin« (232,32) og efter ordet »Prædikener« (240,24).